



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

3. Ira quantùm ê Senecæ sententia hominem mutet?

urn:nbn:de:hbz:466:1-45701

214 Cap. XXII. Octava morborum causa, homines per sua vitia, putrescunt; ita nemo facilius ægrotat, quàm qui minimè laborat. Ambulans, currens, sudans, multos noxios dissipat humores, qui in varias corporum pestes colliguntur. Frigora, æstus, imbres, niues, tempestates rident, qui aratro assueverunt. Delicatos, quæuis asperior aura afflans deijcit. Cui ergo ascribendum est, si caput statim dolet pigro? si pondere venter penè rumpitur? si aquiliculus pingui tentus omaso non sinit respirare ambulantem? Si stomachus crudo cibo oneratur? Si lacerti languent frigore? Si pedes vix possunt tolli ad gradiendum? Etiam fax immota torpet, quæ ignem agitata restituit. Antiquum verbum est: *Emollit otia vires, sicut rubigo ferrum.* Quod Mantuanus quoque his versibus monuit:

Horat. lib. 2.
serm. sat. 5.

Bapt. Mantuan. lib. 1.
Parthen.

*Calcar erit segni; pigros rubigine sensus
Otia corrodunt, sopitaq; pectora corpor
Noxius obliquat. Ferrum si transit in vsu,
Assiduo splendore micat, vultuq; nitenti,
Audet ad argenti decus aspirare superbum.
At si longa quies ierit, fuscatur, & atram
Vertitur in scabiem, celeriq; absumitur ano.*

Multi fessitando ægroti facti, ad sanitatem redierunt, postquam cursu, pila, venatione, aut alio vtili labore corpus cœperunt exercere. Pigrizia igitur, quia culpabilis & pœna digna est, seipsam morbis plectit, quibus careret, si laborare voluisset.

III.

Quid ira valerudini noceat, vel ipse color indicat vultibus horum inductus. Animo calente, facies quoque calet,

Senec. in
Thyeste.
Senec. li. 1. de
ira. cap. 1.

*Cum spirat ira sanguinem, nescit tegi,
sed fronte tota, quod spirat, profitetur. Nescias, ait Seneca: utrum magis detestabile vitium sit, an deforme. Cetera licet abscondere, & in abdito alere: ira se profert, & in faciem exit: quantoq; maior est, hoc effertur manifestius. Ac paulò supra: Ut autem scias, non esse sanos, quos ira possedit, ipsum illorum habitum intueri. Nam, ut furentium certa indicia sunt, audax, & minax vultus, tristis frons, sorua facies, citatus gradus, inquieta manus, color versus, crebra, & vehementius acta suspiria: ita irascentium eadem signa sunt. flagrant, & micant oculi, multus ore toto rubor, exastuante ab imis præcordijs sanguine; labia quatuntur, dentes comprimuntur, horrent, ac subiunguntur.*

guntur capilli, spiritus coactus ac stridens, articularum seipos torquentium sonus, gemitus mugitusq̄, & parum explanatis vocibus sermo praruptus, & complosa sapius manu, & pulsata humus pedibus, & totum concitum corpus, magnaſq̄ minas agens, fœda visu & horrenda facies deprauantium se, atq̄ intumescantium. Nec Philosophus tantum, sed etiam Poëta id deplorauit, dum ita cecinit:

Ora tument ira, nigrescunt sanguine vena,
Lumina Gorgoneo sauius angue micant.

Ouid. lib. 3.
de arte.

Quis tales non iudicet furere, & longè veriùs ægrotare? Egros scimus nervos esse, ait idem Philosophus, ubi inuitis nobis mouentur. senex, aut infirmi corporis est, qui cum ambulare vult, currit. animi motus eos putemus sanissimos, validissimosq̄, qui nostro arbitrio ibunt, non suo ferentur. Nihil tamen aequè profuit, quam primùm intueri deformitatem rei, deinde periculum. Non est vilis affectus facies turbatior. pulcherrima ora fœdauit, toruos vultus ex tranquillissimis reddidit. Liquit decor omnis iratos: & siue amictus illius compositus sit ad legem, attrahet vestem, omnemq̄ curam sui effundet. Si capillorum natura vel arte jacentium non informis est habitus; cum animo inhorrescunt, tumescunt vena, concutitur crebro spiritu pectus, rabida vocis eruptio colla distendit. tunc artus trepidi, inquieta manus, totius corporis fluctuatio. Qualem intra putas esse animum, cuius extrà imago tam fœda est? quanto illi intra pectus terribilior vultus, acrior spiritus est, intensior impetus, rupturus se nisi eruperit? Quales sunt hostium, vel ferarum cada madentium, aut ad cadem euntium aspectus; qualia Poëta inferna monstra finxere, succincta serpentibus, & igneo flatu; quales ad bella excitanda, discordiamq̄ in populos diuidendam, pacemq̄ lacerandam, tærrima inferum exeunt Furia: talem nobis iram figuramus, flammâ lumina ardentia, sibilo mugitusq̄, & gemitu & stridore, & si qua his inuisior vox est. perstreptentem, tela manu utraq̄, quatiensem, neq̄ enim illi tegere se, cura est toruam cruentamq̄, & cicatricosam, & verberibus suis liuidam, incessibus vesanis, offusam multa caligine, incurstantem, vastantem, fugantemq̄: & omnium odio laborantem, sui maximè: si aliter nocere non possit, terras, maria, calum ruerescipientem, infestam pariter, inuisamq̄, vel si videtur, sit qualis apud vates nostros est:

Senec. l. 2. de
ira cap. 35.

Sanguineum quatiens dextra Bellona flagellum,

Aut

Aut scissâ gaudens vadit Discordia pallâ.

Aut si qua magis dira facies excogitari diri affectus potest? Quibusdam, ut ait Sextus, iratis profuit aspexisse speculum. perturbavit illos tanta mutatio sui: velut in rem presentem adducti non agnoverunt se, & quantum ex vera deformitate imago illa speculo repercussa reddebat animus si ostendi, & si in vlla materia perlucere posset, intuentes nos confunderet, ater, maculosusq; astuans, & distortus, & tumidus. Nunc quoq; tanta deformitas eius est per ossa carnesq;, & tot impedimenta effluentis: quid si nudus ostenderetur? speculo equidem neminem deterritum ab ira credo. quid ergo? qui ad speculum venerat, ut se mutaret, iam mutauerat. Iratis quidem nulla est formosior effigies, quam atrox & horrida, qualesq; esse, etiam videri volunt. Magis illud videndum est, quam multus ira per se nocuerit. Alij nimio feruore rumpere venas, & sanguinem supra vires elatus clamor egestit, & luminum suffudit aciem in oculos vehementius humor egestus, & in morbos agri recidere. nulla celerior ad insaniam via est. multi itaq; continuauerunt ira furorẽ; nec quam expulerant mentem, umquam receperunt. Aiacem in mortem egit furor, in furorẽ ira. Sed quid è fabulis exempla petimus? Saulem odio inuidiaque flagrantem quoties spiritus malus inuasit, & miseris modis exagitauit?

1. Reg. 16. 14.

I V.

Vidimus sæpe homines iratos, effusa bile, etiam in podagram incidentes, & quod irâ hoc malum accersuissent, sibi ipsis ob iram irasci. Vidimus homines ita per choleram immutatos, ut omnium membrorum contractionem paterentur. Queruntur de podagra, cur irascuntur? sedabunt podagram, si sedent iram. Lamenta iterant, quod se mouere non possint; poterunt se mouere, si ira non moueantur. Pari modo alij odio contabescunt, alij inuidia rumpuntur; non inuideant, nihil eos rumpet; odia abijciant, & tabem abijcient. Hæc autem, quàm diu seruabunt, seruabunt causam morbi & doloris. *Ira quoq; & odium, ait Valerius, in pectoribus humanis magnos fluctus excitant: procursum celerior illa, nocendi cupidine hoc pertinacius. Vterq; consternationis plenus affectus, ac numquam sine tormento sui violentus: quia dolorem cum inferre vult, patitur, amara solitudine, ne non contingat ultio, anxius. Quàm multi sunt, quos ira, odium, & vindictæ appetitus non sinit dormire, aut quietem capere? Denique ira, odium,*

Valer. Max. lib. 9. cap. 3.

vindi-